

Dagens frågor

Biskopar om kärnvapen

Sju präster varav fyra biskopar – de i Göteborgs, Linköpings, Lunds och Stockholms stift – sände tidigt i våras ut ett upprop att undertecknas av övriga präster i Svenska kyrkan. Hur många som följde deras anvisning vet vi inte. Till innehållet ligger nämligen uppropet nära andra sådana, som har sitt ursprung i den speciella propagandastöt som sattes in i samband med den ryska ubåtens strandning i Blekinge skärgård. Båten var som bekant utrustad med kärnvapen. Den passade illa in i den stora, från Moskva inspirerade kampanjen för Östersjön som ett fredens hav och för kärnvapenfria zoner. Den intensifierade propagandan skulle få svenska folket att glömma verkligheten.

Till formen kunde uppropet vara direktöversatt från – originalspråket. Svepande påståenden utan täckning utmärker detta slag av upprop. "Nära hälften av världens forskare arbetar med att utveckla förstörelsevapen; konventionella vapen och kärnvapen." Nära hälften, låter det inte trovärdigt? Hur många av biskoparna har räknat dem eller har förutsättningar att beräkna deras antal och är villiga att stå för uppgiften? Men de har gått i god för den med sina namn.

"Kärnvapnen har gjort människan till Herre över liv och död. Därmed har hon satt sig i Guds ställe." Var finns logiken, eller är teologi bara fraser? Om kärnvapnen gjort människan till en gud eller till gudens ersättare, förefaller människan vara ganska oskyldig. Men om Gud är Herre över liv och död, är det väl Han som gjort kärnvapnen, liksom alla andra vapen och rent av jaktgeväret. "Vi kan dessutom säga att tilliten till kärnvapen

och terrorbalans är en form av avgudadyrkan." Det låter välövertänt. Men om den, som menar att dagens faktiska terrorbalans mellan de två stora kärnvapenmakterna förhindrar ett krig emellan dem, fördöms som avgudadyrkare, hur skall han eller hon undgå biskoparnas och Guds dom? Skall vi övergå till att att friden på jorden återvinnes om USA skrotar sina kärnvapen och Sovjetunionen behåller sina?

Alla fyra biskoparna kan inte vara till den grad menlösa, eller omdömlösa. Förslagsvis bör de läsa igenom propagandaskrifter de ombeds att underteckna. Menar de verkligen vad där står är det illa beställt inom kyrkan.

Fäaktig underdånighet

Grenada är en liten västindisk ö. Den var förut brittisk koloni, men fick inrikespolitisk självständighet inom samväldet mars 1967. Från självständighet styrdes Grenada demokratiskt med fria val enligt brittiska principer. Valen 1967 och 1972 vanns av Grenada United Labour Party. 1972 fick GULP 13 mandat mot oppositionens Grenada National Party 2 mandat. 1974 blev Grenada självständigt, med GULPs ledare Eric Gairy som premiärminister. Vid valet 1976 förlorade GULP en del mark, och en allians av GNP och en vänsterrörelse kallad New Jewel Movement vann 9 mandat mot GULPs 9. GULP hade alltså fortfarande majoritet i parlamentet, och Gairy fortsatte som premiärminister.

I mars 1979 avsattes Gairy i en oblodlig statskupp och NJMs ledare Maurice Bishop blev premiärminister. Parlamentet upplöstes och ersattes av People's Revolutionary Council.

lutionary Government bestående av regeringen och ett revolutionsråd. Bishop lovar då och då att fria val skall hållas, men först då nationell säkerhet och ekonomisk stabilitet är säkrade, vilket han säger kommer att ta några år.

I verkligheten kommer knappast några val att hållas, och Grenada är och kommer att förbli en socialistisk diktatur. Olof Palme brukar vara duktig på att ta till stora ord, när han diskuterar andras förhållande till frågan om demokrati och diktatur. Socialistiska internationalen, där Palme tar en mycket aktiv del, antog 2 april ett uttalande om Grenada, i vilket man sade att man "stöder de pågående ansträngningarna hos Grenadas regering att arbeta ut en ny konstitution syftande till att genomföra val."

För socialistinternationalens och Palmes inställning till diktaturen på Grenada har nyligen myntats ett passande uttryck: "fäaktig underdånighet".

Fredsforskning på avvägar

I den rättegång mot "fredsforskaren" Owen Wilkes, som när detta skrivs pågår inför Svea hovrätt, släpade försvarsadvokaten – vem annars än Hans Göran Franck – in den gamle professor Myrdal i rättssalen som vittne. Myrdal förklarade för hovrätten att militären måste skapa en viss mystik kring sin verksamhet för att försvara sina anslag och att det egentligen inte finns några hemligheter. Han borde meddela detta till den ryska marinen, avdelning ubåtsförband. Som gammal jurist borde han annars veta, att vad som gör hemligheten är att svensk lag skyddar olika verksamheter för insyn och har ganska hårda straffskalor för dem som ägnar sig åt utforskning av

dem. Detta gäller lika om det är civil eller militär myndighet som använt hemligstämpeln.

Även fru Maj Britt Theorin (s) ville vittna och begärde att få del av vissa hemliga handlingar; man får gissa att hon med sitt djupa militära kunnande skulle meddela att hemligstämpeln använts felaktigt. Hon har inte heller förstått vad det rörde sig om. När en kunskapstörstade fredsforskare cyklar omkring och fotograferar radaranläggningar, bör han rimligen inse att de objekt han metodiskt söker upp kan vara hemliga.

Professor Myrdal antydde att Wilkes varit omdömeslös i sitt val av plats för sin semesterresa. Det kan sägas. Han hade nyss avvisats ur Norge, där han flitigt samlat uppgifter om NATOs förråd av militär materiel. Det var inte tillåtet. Borde han inte ha tänkt på att Sverige inte heller ville låta honom samla liknande uppgifter, fastän svenska? Han kunde ha frågat sin chef i SIPRI, det internationella fredsforskningsinstitutet i Stockholm. Det öppnade nämligen av okänd anledning sina dörrar för honom, då han tvingats lämna Norge. Han har besvarat vänligheten med att skada SIPRIs anseende och att ställa omdömet hos dess ledning i tvivelaktig dager.

I en Brännpunktartikel i SvD den 29 april tog professor Kjell Goldmann avstånd från en propagandaannons, avsedd att påverka Svea hovrätt till Wilkes förmån. Samtidigt skrev han att säkerhetsproblemet kring denne "väger lätt i jämförelse med de demokrativärden som står på spel". Vad som åstadkommits, menar han, är att både fredsaktivism och fredsforskning för många kommer att framstå som om de avsåg att komma åt

det svenska försvaret. Vad beträffar fredsaktivismen, vars avsikter beror av hur många kommunister som öppet eller hemligt leder olika grenar av den, bör den inte förblandas med fredsforskning, som i sina bästa former inte bara är ett tyckande utan åtminstone försöker att vara vetenskap. Men om fredsforskningen försiggår i form av Wilkes insamlingsresor – att dessa skulle ha haft till avsikt att gagna svenskt försvar har ingen kunnat göra gällande – tycks det vara en medborgerlig rättighet och rent av skyldighet att vara skeptisk mot dem.

LO-socialism

Socialdemokraterna är på defensiven i löntagarfondsfrågan. I tal och skrift försöker de på allt sätt tona ned de konsekvenser som fonderna leder till på lång sikt. Kamproppen och parollerna från 1981 års SAP- och LO-kongresser har bytts ut mot försiktiga och slingriga undanglidningar. I ett brev till 200 000 småföretagare går Kjell-Olof Feldt tom så långt att han säger: "Men det väsentliga är att Du och Ditt företag inte berörs av löntagarfondernas aktieköp – såvida Du inte själv vill det."

Det är emellertid nödvändigt att den ideologiska grund löntagarfonderna vilar på blottläggs. 1981 års gemensamma LO-SAP-förslag måste sammanställas med de fondförslag som lades fram 1976 och 1978. Dessa sammantagna måste i sin tur ses som en produkt av fackföreningsrörelsens markant ändrade attityd och den roll den tilldelat sig för framtiden.

I "LO-rapporten", som förelades 1981 års LO-kongress – och som blivit alltför litet uppmärksammat – ges följande sammanfattning av fackförenings-

rörelsens framtida uppgift (sid 356 ff). 1971 års LO-kongress utgjorde en ideologisk milstolpe. De problem och frågeställningar som återstod i det svenska samhället sedan de stora sociala reformerna genomförts kan inte lösas den traditionella fackliga vägen. Nu gällde det vem som skulle bestämma i samhället, ekonomin och i företagen. Men det gällde också vilka värderingar som skulle dominera. Det gällde makten. Fackföreningsrörelsen tilldelade sig vid 1971 års kongress en ny roll eller som det sägs i rapporten: "1971 års LO-kongress markerade en ideologisk omsvängning."

Trots TCO-ledningens häftiga demotier och tillbakavisanden finns det anledning att påminna om den gradvisa men påtagliga politisering TCO och en rad dess fackförbund genomgått under 1970-talet. LO 80-rapporten konstaterar också med tillfredsställelse att samarbetet mellan LO och TCO när det gäller allmänna fackliga frågor varit fruktbart.

LO 80-rapportens ideologiska budskap gäller inte löner och övriga materiella förhållanden. Även frågan om ekonomisk demokrati – det uttryck som den socialdemokratiska debatten fått ersätta begreppet socialisering – utgör endast ett medel. Nu gäller det att omskap människorna. "Genom att demokratisera ekonomin kan man sedan ändra produktionens karaktär, produktionsresursernas fördelning – och människans själv."

Vägen till detta mål skall gå via ökat utökat ägande. Medlet är löntagarfonder. Inom de sektorer man inte direkt når den vägen förutsätts ett ökat lagstatiskt fackligt inflytande. Det gäller främst de mindre arbetsplatserna dit region-

fackliga förtroendemän skall få tillträde och erforderliga finansiella resurser. Det inte löntagarfonderna och den utbyggda fackliga apparaten kan åstadkomma skall ske via det som i rapporten kallas "myndighetsvägen". Facket skall ha ett avgörande inflytande över samhällets närings- och industripolitik.

De här redovisade tankegångarna går som en het ström genom hela den fackliga rörelsen. Utgångspunkten är densamma oavsett om det står LO, Metall eller TCO under programmet. I en motsvarande rapport till Metalls kongress 1981 redovisas samma idéer och samma mål.

SIF:s näringspolitiska rapport "Samordna näringspolitiken" redovisar det kanske mest långtgående förslaget till centraliserad planekonomi som hittills sett dagens ljus i fackliga sammanhang. Motsvarande förslag återfinns annars endast i VPK-program eller yviga ungsocialistiska framtidsvisioner.

Syftet med u-hjälpen

"Alla demokratier har en skyldighet mot sig själva att främja de värden deras eget styrelseskick bygger på. Denna hållning är oförenlig med stöd till regimer som är motståndare till eller likgiltiga inför mänskliga rättigheter och social utveckling."

Så hette det i den borgerliga trepartiregeringens utrikespolitiska deklaration våren 1981. Bättre kan det naturliga målet för den svenska biståndspolitiken knappast uttryckas. Men lever vi upp till de principerna? Nej!

Riskdagen beslöt den 5 maj att sänka u-hjälpen till det kommunistiska Vietnam från 365 till 345 miljoner kr. Moderaterna ville halvera summan, medan so-

cialdemokraterna förordade att den skulle höjas till 400 miljoner kr. I debatten hävdade utrikesminister Ola Ullsten att moderaternas krav var liktydigt med att vilja "bestraffa vissa länder genom att dra in anslag".

Det är ett märkligt argument.

Vi kan bortse ifrån att även regeringspartierna ansåg en låt vara obetydlig sänkning av vietnambiståndet vara motiverad. Det väsentliga är att Vietnam är en diktatur. Regimens inställning till mänskliga rättigheter torde framgå av att flera hundra tusen invånare de senaste åren med risk för livet och nästan alltid med förlust av all sin egendom flytt från landet. Är det bara för ro skull de sökt sig till en osäker tillvaro i andra stater, bland dem Sverige? Eller är det rentav för att förtrycket i hemlandet blev mer än de kunde uthärda?

I begreppet mänskliga rättigheter ligger också att låta grannstaterna vara i fred för militär aggression. Vietnam har lagt under sig Laos och håller Kampotchea ockuperat – trots att talrika FN-resolutioner krävt att trupperna skall dras tillbaka. Det betyder att svensk u-hjälp indirekt används till erövringskrig. Överensstämmer det med den borgerliga trepartiregeringens princip att demokratierna är skyldiga mot sig själva att främja de värden deras eget styrelseskick bygger på? Förvisso inte.

Kan en minskning av stödet till Vietnam, som förtrycker sin egen befolkning och anfäller andra länder, med fog kallas för bestraffning? Är inte en sådan åtgärd i själva verket en enkel gård av rättvisa, ett sätt att visa medkänsla med alla de människor som drabbats av diktaturregimens brutalitet?